

CZU 334.012.64

**EDUCAȚIA ANTREPRENORIALĂ – FACTOR DETERMINANT
AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE DURABILE**

Natalia BRANAȘCO, *dr., conf. univ.*

*Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului,
Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți*

Abstract: *In the context of globalization of the world economy and technical-scientific progress, entrepreneurship has a fundamental role in economic development and represents the generator of economic prosperity and the factor that can find solutions to economic, environmental and social problems. At the same time, we emphasize that in the entrepreneurial economy, investments in human capital are a key factor in innovation and economic competitiveness. The experts have shown that the entrepreneurship-based economy thrives when supported by highly skilled human resources.*

Keywords: *entrepreneurship, student's entrepreneurship, youth entrepreneurship, small business, state support, sustainable development.*

În contextul globalizării economiei mondiale și al progresului tehnico-științific, activitatea de antreprenoriat are un rol fundamental în dezvoltarea economică și este reprezentată ca generatorul prosperității economice și ca factorul ce poate găsi soluții problemelor economice, ecologice și sociale. În același timp, evidențiem faptul că în economia antreprenorială investițiile în capitalul uman sunt un factor esențial al inovației și competitivității economice. Specialiștii în domeniu au demonstrat că economia, bazată pe antreprenoriat, prosperă când este susținută de resurse umane cu o calificare înaltă.

Importanța capitalului uman în dezvoltarea economică sporește odată cu avansarea către societatea cunoașterii, iar orientarea statelor lumii către economia inovațională ridică problema asigurării cu resurse de muncă a acestui tip de dezvoltare. Ca urmare, în toate țările lumii se fac eforturi conjugate în vederea sporirii nivelului de educație a locuitorilor lor. Cunoștințele mereu au fost fundamentul și generatorul dezvoltării social-economice, dar în economia contemporană ele asigură avantaje competitive numai celor, care pot să le utilizeze rapid și eficient. Procesele inovaționale stimulează interesul științei economice către capacitățile individuale ale oamenilor, înglobate sub forma capitalului uman. În același timp, rolul omului ca sursă a capitalului uman crește, mai ales, în țările postindustriale, unde inteligența națiunii devine factorul determinant al progresului. Deja la sfârșitul secolului al XX-lea, cercetătorii au evidențiat faptul că anume capitalul uman, și nu resursele materiale și financiare, devine factorul determinant al competitivității economiei naționale. Caracteristici importante ale capitalului uman avansat în economia contemporană sunt nu numai un nivel înalt de profesionalism, dar și motivarea spre succes, capacitatea de a reacționa rapid la schimbările conjuncturii economice, capacitatea de a produce noi cunoștințe competitive, de a genera idei, abilitatea de a găsi și utiliza eficient informația, de a utiliza rațional capacitățile unice, competențele exclusive personale [2].

O variabilă determinantă a economiei actuale, care se cere a fi durabilă și sustenabilă, este promovarea educației antreprenoriale. Astfel, în „Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții” se enumeră și competențele antreprenoriale, în care se recomandă ca statele membre „să dezvolte furnizarea de competențe-cheie pentru toți”, iar antreprenoriatul fiind considerat o competență-cheie în Cadrul European [9]. Sistemul de învățământ trebuie să promoveze educația antreprenorială la toate nivelele, având ca obiective consolidarea spiritului și competențelor antreprenoriale. Educația antreprenorială, în cadrul formării profesionale, facilitează apropierea viitorilor specialiști de piața muncii, inițiază studenții în lansarea afacerilor și practica antreprenorială, sporește șansele tinerilor de a-și începe afaceri proprii, modifică mentalitatea tinerilor de la „a fi angajat” la „a fi angajator”. În viziunea specialiștilor, antreprenorii pot aparține oricărui grup profesional, pot avea orice meserie, dar au nevoie, în mod obligatoriu, de competențe antreprenoriale [7].

Educația antreprenorială se deosebește de alte tipuri de educație prin faptul că aceasta se concentrează pe reacția la oportunități, care poate fi orientată spre diferite modalități de a reacționa în fața oportunității.

În deceniul trecut a fost creată Inițiativa Educația Globală (GEI) care implică liderii de la nivelul tuturor părților interesate din societate (parteneri din sectorul privat, guverne, organizații internaționale și ONG-uri), în susținerea și implementarea unor planuri durabile, care țin de sectorul educațional, prin facilitarea parteneriatelor dintre părțile interesate. Inițiativa are ca scop generarea de schimbări pozitive și durabile în domeniul educației la nivel global prin susținerea privind accesul, calitatea și cooperarea. Inițiativa Educația Globală are ca scop consolidarea cunoștințelor existente la nivel global și bunele practici în educația antreprenorială în jurul următoarelor segmente: tineretul (cu accent pe tinerii defavorizați), învățământul superior (concentrat pe o creștere puternică a spiritului antreprenorial) și incluziunea socială (cu accent pe comunitățile marginalizate) [5; 6].

Antreprenoriat standard	<ul style="list-style-type: none"> constă în deschiderea unei noi organizații (de exemplu, începerea unei noi afaceri).
Antreprenoriat corporativ sau intraprenorial	<ul style="list-style-type: none"> constă fie în promovarea inovației, fie în introducerea de noi produse sau servicii, sau intrarea pe noi piețe în cazul firmelor existente.
Antreprenoriat social	<ul style="list-style-type: none"> implică crearea de organizații de caritate (sau participări la organizațiile de caritate existente) și care, pe lângă acțiunile benefice pe care le întreprind, sunt concepute pentru a se autosuține.

Figura 1. Formele antreprenoriatului

Sursa: [8]

Noua Strategie Europa 2020 pune accentul pe competențe și educație, având ca obiectiv preponderent rezultatele calitative. În mai 2010, cu ocazia Forumului Economic Mondial privind Europa, Comitetul director al Inițiativei Educația Globală, a Forumului Economic Mondial, Grupul Consultativ European și alți parteneri din mediul de afaceri, guvernamental, academic și societatea civilă au organizat o masă rotundă pe tema educației antreprenoriale, în rezultatul căreia a fost creat un program bazat pe șapte piloni.

1. Transformarea sistemului educațional prin antreprenoriat;
2. Elaborarea angajamentului politic;
3. Dezvoltarea angajamentului instituțional;
4. Pregătirea, dezvoltarea și motivarea cadrelor didactice,
5. Catalizarea parteneriatelor între părțile implicate;
6. Influențarea și evaluarea bunelor practici;
7. Eforturi pentru impact și rezultate eficiente [8].

Astfel, țările europene doresc să investească în dezvoltarea competențelor antreprenoriale și inovaționale în vederea unei dezvoltări economice durabile, creării locurilor de muncă, generării unei creșteri economice pozitive, sporirii bunăstării sociale.

În prezent, cel mai activ și mobil segment, tineretul, este considerat ca acea parte a societății caracterizată prin creativitate și flexibilitate, potențial strategic și inovator. Dezvoltarea antreprenoriatului în rândul tinerilor este, prin urmare, unul dintre domeniile prioritare ale politicii de stat în domeniul tineretului. Studenții sunt partea cea mai activă și creativă a societății, capabilă să perceapă cu ușurință inovațiile și să-și asume riscuri. În universitățile occidentale, studentul ca potențial antreprenor este veriga de legătură dintre oamenii de știință și investitori. Dezvoltarea antreprenoriatului studentesc în cadrul universității contribuie și la dezvoltarea regiunii, unde se află universitatea: sunt create locuri de muncă (inclusiv locuri de muncă pentru studenți și bazate pe cunoaștere), are loc diversificarea economiei locale, atragerea investițiilor.

Astăzi, sectorul întreprinderilor mici în structura economiei în comparație cu țările industrializate nu este bine dezvoltat. Astfel, în UE și SUA, 67% și, respectiv, 50% din forța de muncă este antrenată în acest sector. Contribuția sectorului mic în PIB în majoritatea țărilor dezvoltate variază între 50 și 60%. Astfel, experiența țărilor dezvoltate demonstrează că succesul antreprenoriatului în rândul tinerilor este educația antreprenoriatului la toate nivelele de instruire.

Dezvoltarea spiritului antreprenorial al tinerilor reprezintă un mijloc alternativ de creare de noi locuri de muncă și de reducere a șomajului. Importanța dezvoltării antreprenoriatului în rândul tinerilor e determinată de faptul că această categorie de antreprenori ar putea influența mediul de afaceri și dezvoltarea economică a țării. Problema șomajului tinerilor este relevantă pentru țările europene, inclusiv fostele republici sovietice și este legată de aspecte precum ziua de muncă incompletă, ocuparea forței de muncă în sectorul informal, salariile în plic, încălcarea

drepturilor lucrătorilor. O altă problemă importantă este aceea că tinerii care lucrează au venituri mici, astfel 156 mil de lucrători tineri din lume (37,7%) trăiesc în sărăcie absolută (mai puțin de 1,9 USD pe zi) sau în sărăcie relativă (de la 1,9 până la 3,1USD pe zi). În multe țări se elaborează diverse proiecte și programe de sprijinire a antreprenoriatului în rândul tinerilor pentru a elimina această problemă. Cu toate acestea, există o serie de dificultăți în implementarea acestor programe, precum:

- lipsa de instruire, cunoștințe și competențe în vederea inițierii unei afaceri;
- absența investițiilor inițiale pentru inițierea afacerii;
- angajamentul social scăzut al tinerilor, care nu doresc să-și asume riscuri, lipsa spiritului antreprenorial și a auto-motivației, deseori tinerii fiind mai tentați de a alege oportunități de angajare în companii mari și în instituții publice;
- obstacole administrative și juridice privind demararea unei afaceri;
- rate ridicate ale impozitelor și ale creditelor pentru antreprenorii novici;
- legislație complicată și uneori chiar contradictorie;
- instituțiile de sprijinire a IMM-urilor nu sunt orientate spre dezvoltarea spiritului antreprenorial al tinerilor [11].

Programele existente nu întotdeauna creează stimulente pentru antreprenoriat și competențe antreprenoriale, dar motivațiile și imaginile pozitive ale antreprenoriatului ar trebui dezvoltate nu numai în cadrul instituției de învățământ, ci și în afara acesteia. Competențele antreprenoriale pot fi dezvoltate numai prin acțiuni practice, cum ar fi incubatoarele de afaceri, acceleratoarele de afaceri, experiența practică de lucru și relații de negociere. Prin urmare, ar fi necesar să se introducă în curriculum un program de formare profesională în incubatoare de afaceri și acceleratoare bazate pe mentori, cu implicarea antreprenorilor. Marele avantaj al antreprenoriatului în rândul tinerilor este că această categorie de persoane este cea mai mobilă, flexibilă în percepția inovației și, prin urmare, are un potențial socioeconomic înalt, de asemenea, se caracterizează prin deschidere spre schimbare, potențial ridicat de inovare, de învățare, rezistență la stres.

În același timp, fără sprijinul statului, dezvoltarea întreprinderilor este dificilă și necesită o atenție specială din partea autorităților și elaborarea unor politici de susținere. Unele dintre principalele activități pentru favorizarea antreprenoriatului în rândul tinerilor sunt:

- promovarea antreprenoriatului prin difuzarea publicității sociale cu privire la imaginea pozitivă a antreprenorului, informarea cu privire la programele și proiectele desfășurate, trainingurilor, concursurilor de planuri de afaceri;
- organizarea unui club de afaceri bazat pe universități cu sprijinul statului și al mediului de afaceri. În vederea desfășurării activității de instruire în afaceri și consultanței cu privire la elaborarea planurilor de afaceri este recomandabil să se implice antreprenori activi;
- implicarea în masă a tinerilor în cluburile de afaceri studențești și selectarea celor talentați, nu numai pe baza participării la concursuri de afaceri, dar și prin evaluarea toleranței la stres, asumării de riscuri, lucrul în echipă și alte caracteristici comportamentale și psihologice;
- mărirea numărului de programe de sprijin pentru câștigătorii concursurilor și olimpiadelor;
- reducerea barierelor administrative, simplificarea procedurilor de deschidere a unei afaceri de către tineri;
- dezvoltarea unor facilități de credit accesibile pentru IMM-urile create de tineri, inclusiv rate reduse ale dobânzii la împrumuturi, sisteme de garantare, condiții de împrumut confortabile;
- chiria spațiilor cu condiții privilegiate etc. [11].

În Republica Moldova, de asemenea, au fost adoptate legi și documente de politici privind susținerea educației antreprenoriale, precum:

- a) Codul Educației al Republicii Moldova – una dintre competențele-cheie pe care le urmărește educația sunt competențele antreprenoriale și spirit de inițiativă;
- b) Legea cu privire la întreprinderile mici și mijlocii – educația antreprenorială este orientată spre dezvoltarea spiritului antreprenorial, care este obligatorie pentru includere în programele de studii și de formare profesională la toate nivelurile;

- c) Strategia de dezvoltare a ÎMM 2012-2020 – prioritatea 3 Dezvoltarea capitalului uman prin promovarea competențelor și culturii antreprenoriale, conține unele măsuri care vizează și anumite aspecte ale educației antreprenoriale în rândul tinerilor;
- d) Strategia de dezvoltare a educației 2014-2020 – printre problemele sistemului de educație se numără: formarea insuficientă de abilități antreprenoriale și de deprinderi de viață, lipsa unui sistem de consiliere și ghidare în carieră, care să sprijine elevul în proiectarea unei cariere de succes încă de la școală;
- e) Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional tehnic 2013-2020 – promovarea în instituțiile de învățământ vocațional-tehnic a cursurilor de antreprenoriat [1].

Menționăm că educația antreprenorială are o importanță majoră în dezvoltarea economică a țării, dar, în același timp, ea este influențată de diverse instituții economice și sociale. Astfel, comunitatea antreprenorială trebuie să depună eforturi considerabile în vederea fortificării și dezvoltării sale, inclusiv prin creșterea nivelului de cultură antreprenorială. Astfel, experiența țărilor industrializate demonstrează că cheia succesului dezvoltării antreprenoriatului și economiei durabile se datorează educației antreprenoriale.

Bibliografie:

1. ACULAI, E., NOVAC, A., DELIU, N. Dezvoltarea educației antreprenoriale a tinerilor în cadrul instituțiilor de învățământ profesional tehnic secundar din Republica Moldova. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării: materialele conf. științ. internaț.*, Chișinău, INCE, 11-12 octombrie 2018, pp. 93-97. ISBN 978-9975-3202-8-3
2. BRANAȘCO, Natalia, FILIP, Nelly. Particularitățile capitalului uman în economia cunoașterii. In: *Inovația: factor al dezvoltării social-economice: materialele conf. științ.-pract. naț.* Universitatea de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul, 20 decembrie 2018, pp. 21-25. ISBN 978-9975-88-056-5
3. *Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* [online] [citat 12.08.2020]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Ac11090>
4. *Europe 2020, A strategy for smart, sustainable and inclusive growth* [online] [citat 14.08.2020]. Disponibil: <http://ec.europa.eu/eu2020>
5. *Educating the Next Wave of Entrepreneurs. Global Education Initiative. Entrepreneurship Education Roundtables 2010-2011, World Economic Forum, Geneva, (2010)* [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: www.weforum.org
6. *Global Education Initiative. European Roundtable on Entrepreneurship Education, World Economic Forum, Geneva, (2010)* [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: www.weforum.org
7. JELESCU, Petru, ELPUJAN, Olga. Studiul și formarea competențelor antreprenoriale la psihologii în devenire. În: *Revista: Psihologie, pedagogie specială, asistență socială.* Chișinău, 2016, pp. 2-8. ISSN 1857-0224
8. ILIE, Georgeta. Rolul educației antreprenoriale în actualul proces al relansării economice globale. In: *Revista Euromentor, volumul I.* 2010, nr. 3/septembrie, pp. 1-10. ISSN 2067-7839
9. *Recomandare a Parlamentului European și a Consiliului Europei privind competențele-cheie* [online] [citat 05.09.2020]. Disponibil: <http://ecalificat.ro/uploads/files/productsitems/0/>
10. ГАЗЕТОВ, Антон. Стимулирование развития молодежного (начинающего) предпринимательства в системе поддержки малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации. В: *Журнал российского права.* 2018, № 12, сс. 49-61. ISSN 2500-4298
11. РУДЕНКО, Людмила. Формирование системы поддержки развития малого молодежного предпринимательства. В: *Экономика: проблемы, решения и перспективы. Вестник университета.* 2019, № 3, сс. 107-113. SSN 2686-8415
12. РУКИНА, Елена. Развитие молодежного предпринимательства как одного из направлений государственной молодежной политики. В: *Вестник Государственного и Муниципального Управления.* 2018, № 3 (29), сс. 148-155. ISSN 2225-8272.